ԻՔԻՆՃԻ — ՍԷՆԷ ՆՈՒՄԷՐՕ — 25 ՇՈՒՄԱԱ — ԷՐԹԷՍԻ 13 — ՄԱՐՏ — 1854

ԻԼԱՎԼԻ

ՄԷՃՄԱԱՑՐ ԶԱՎԱՏԻՍ

Ալաֆրանղա Մարթըն ի Քինճի կիւնիւ, Բարիստէ, Թիւիլերիի Սերայընտա, Ֆըրանսա տէվլէթինին մէճլիսլէրի քիւշատ օրուանուպ, իւշիւնճիւ Նաբօլէոն իմբէրատորի ճէնապլէրի նուրթգուրէամիսինի իրատ իթմիշ օլմաղ իլէ, մուհարէպէյէ տապ տիր օրան բարչասը պէրվէճ հր ամթի թէրճիւմէ օրուն մուշ տուր։

«Կէշէն սէնէ էինէ պու մէճլիսին քիւշատինտէ, իրատ իլէտիմ նուրթգուրէամիսէ, Լեբոբայը թէէմին, վէ միւսալէհէյի վէգայէ իթմէք իւզրէ էլտէն կէլէն հիմմէթի տիրիգ իթմէյէճէյիմի վատ իթմիշիմիմ։ Սէօզիւմտէ գավի տուրուպ, վէ հարպը մէն իթմէք իչիւն նամուսումուն միւսաատէ իտէճէյի տէրէճէյէ գատար իլէրի վարմըշըմ։ Պու կիւնքի կիւն Ֆրանսա տէվլէթի գըլըճընը չէքմիշ իսկ, զոր իլէ մէճպուր օրուուզու, վէ Ֆրանսանըն հիչ պիր պէցիւմէք ֆիքրի օլմատըզը, վէ մուիսթարալը հիւճիւմաթէ գարշը կէլմէքտէն պաշգա պիր մէրամը պուլունմատըզը, պիւթիւն Լեբոբանըն պիլա շիւպհէ մալիւմի տիր։ Վէ պէն տախի պիլ իֆթիիսար պիւլենաը տավաղ իլէ իգբար իտէրիմ քի, «մէմլէքէթ գաղանմագ տէվրի կէչմիշ տիր արթըգ, վէ կէրիտէ կէլմէզ» պունատան պէցլէ պիր տէվլէթին գուտրէթ վէ շէրէֆի, մէմալիքինին հուտուտունու կէնիշլէթմէյիլէ հասը օլմայընպ, իլա հէր հալտէ հագգ վէ ատալէթի իսթիսհապ, վէ թէսավվուրաթը խայրխէյէ թէշէպպիւս իտէրէք վիճուտէ կէլէպիլէճէյի տէրքեար տը։

Իմտի, պիր մէրամը խաֆիտէն, վէ նէֆանիէթտէն սալիմ օլան բօլշէթիգամըզըն սէմէրէլէրինի տախի միւշահէտէ իտին։

Իշթէ պունճա միւատէթտէն պէրիւ խաամիմիզ օլան Ինկիլթէրրա տէվլէթի կէլիպ, կիւն պէ կիւն միւթէպէր վէ մէրի օլաճագ պիր իթթիֆագ պէնտլէրինի պիզէր իլէ թէյէիա իթմէքտէ տիր, Ինչին քի վէգայէսինէ սայ վէ իգատամ իթմէքտէ օլատուրմուզ էֆքեար, Ինկիլթէրրա ահալիսինին տախի էֆքեարը տը։

Իշթէ, էսկի ճէնկէրին էսէր վէ թէֆէքքիւրիւ իլէ հէնուզ էմնիէթը գալպ հասը իտէմմիշ օլան, վէ ինթիմալ տը պու սէպէպտէն նաչի գրըգ սէնէտտէն պէրիւ Ռուսիա հիւքիւմէթի բօլշէթիգատընա մէղլ իւրաղպէթ իթմէքտէ պուլունան Ալման հիւքիւմէթլէրի, մուամէլատտէ իսթիքլալիէթլէրինին թահսիլ իտիւպ, մէնֆաաթլէրինին նէ թէրքիտա օլատուրմունու սէրպէսթճէ միւթալաայէ միւգթէտիր օլմուշ տուրլար։

Իշթէ ճիւմլէտէն զիատէ, Ալսթրիա տէվլէթի, զուհուրա կէլէճէք վուգուաթըն նէթիճէսինին նէրէլէրէ վարաճաղընը ֆէհմ վէ տէրք իտէրէք իթթիֆագըմըզա տուխուլ իլէ, թէշէպպիւս իտէճէյիմիզ մուհարէպէնին, հագգ ու ատալէթէ մագրուրնիէթինի գավիէն իսպաթ իտէճէք տիր։

Վէ իշթէ մէսէլէնին ահվալը հաղրէսի, վէ հէյեէթը ասլնէսի. պիւթիւն Լեբոբա. գըրգ սէնէտէն պէրիւ հէմ տախիլի միւնաղասալէրի իլէ մէշղուլ, վէ հէմ տախի 1815 սէնէ սինտէն սօղրա, Ալէքսանտր իմբէրատորուն, վէ պու անէ կէլինճէյէտէք խալէֆի (Անգօլա) իմբէրատորուն լինատֆընա կիւվէնէրէք, քէնտիսինի մուխաթապա. յէ իլգա իտէն օ հիւքիւմէթը ճէսիմէնին թէհտիտերինի կէօրմէմէք տէրէճէսինէ կէլմիշ իսի, օ հիւքիւմէթքի, մութթասիլ հիճիւմաթ իլէ, շըմալ վէ ճուանու պի իհաթէ իտիւպ, տախիլատ իքի տէնիզի պիւսպիւթիւն քէնտիսի զապթ իթմիշ, վէ օրատան կէրէք պէրրիէ ապէրի, վէ կէրէք պահրիէ գուվվէթի իլէ մէտէնիէթ (սիվիլիզասիօն) իւզէրինէ հիւճիւմ իթմէյէ հաղը պուլունմուշ տուր։

(Ռուսիանըն) ասիթանէտէ զուհուրա կէլէն պիր պաթը իտատասը, պիւթիւն Լեբոբայը ույգուտան ցանարբարը։

Վագտա Շարգ թէրքիֆլարրնտա ճիւմլէ ալէմ քէմալը ատայիշ վէ իսթիրահէճտէ իքէն, հիւքիւմէթին պիրի քէնտի հէմճիլարը վէ քէնտի գատար թատիատար օլմայան տիկէր պիր հիւքիւմէթտէն, միւճէատէտէն վէ գաֆիլէտէն պաղը իմթիազաթ իսթէյիւպ. թահսիլ իտէմմէտիի հալտէ իքի էյալաթընը ատքերլէ իսթիլա իթմէսի մէշհուտիմիզ օլտու վէ ատէմը հագգանիէթէ թէհամմիւլ իտէմէյէն էլէրին եալընըզ պու սէպէպլէ սիլահա տավրանմայա սէլահիյէթի օլաճաղը աշիքեար տը։

Պունատան պաշգա Տէվլէթը Օսմանլիսէյի իսթիհսապ իտէճէք պաշգա սէպէպլէրիմիզ տահա վար, Ֆրանսանըն տա Ինկիլթէրրա գատար, վէ պէքիմ տահա զիատէ հագգը վար, կիւնտէն կիւնէ վէ պիլա նիհայէ ասիթանէ իւզէրինէ պատմագտա օլան Ռուսիա նուֆուզունու գըրըպ իպթալ իթմէյէ, չիւնքի ասիթանէյէ հիւքմ իթմէք, պիւթիւն Աղ տէնիզէ հիւքմ իթմէքլէ պէրաբէր տիր։ Էմմալիքիմիզին իւչ եիւզ փաղսախատան զիատէ գէյրլարընը ըսլաթան պու տէնիզտէ, եալընըզ Ինկիլիզին մէնֆաաթը օլապիլիր տէյէնլէր պուլունմայաճաղընը տախի սիզլէրտէն մէմուլ իտէրիմ։ Պունատան մատատա, պու բօլթիգա նէվիճատ պիր շէյտէ տէյիլ տիր, եիւզլէրճէ սէնէլէրտէն պէրիւ վէթանընը սէվէն հէր հիւքիւմէթ, պունու իհթիար իթմիշ օլտուզունատան, պէն տախի բուճու իտէմմ։

Իմտի Աթանպօլտա նէ եաբաճաղըզ տէտ արթըգ կէլիպ պիզ սիվալ իթմէսինէլէր։ Ինկիլթէրրա իլէ պէրաբէր սալթանաթը սէնիէնին տավալընը մուհաֆաղա, վէ պունուն իլէ պէրաբէր իրիսթիյանլարըն հուգուգունու հիմայէ իթմէյէ կիտէյօրուզ։ Տէնիզլէրին սէրպէսթիէթինի, վէ Աղ տէնիզտէ օլան մուհագագ թէյսիլիմիզին վէգայէսի իչին կիտէյօրուզ. հէմճիվար վէ գուտրէթլի պիր հիւքիւմէթին ճէպրինտէն հուտուտալարը մուհաֆաղա իթմէք իչիւն վէ տէրճէսինտէն թէնզիլ իթմէք միւրատ օլունան օ Ալման հիւքիւմէթլէրի իլէ տախի պէրաբէր կիտէյօրուզ։ Հասրը հագգանիէթ, ատալէթ վէ մէտէնիէթ զալէպէսինէ խահիշքէր օլան պիլ ճիւմլէ քէսան իլէ շարգա կիտէյօրուզ։

Պէցլէ պիր միւհմմ մասալահաթ ա. բասընտա, վէ սայրը պու միսիլլիւ ա. հալինին հիմմէթինէ արզ օլունան խուսուսալարտա, (միլլէթին թէսավվիւրաթը խայրիէսի էօթէտէն պէրու մէշհուտիմ օլտուզու էճիլտէն) մուա. վէնէթ իտէճէյինիզտէն էմինիմ, իմ տի կէրէք պու մուավէնէթտէն, կէ. րէք տավանըն հագգլըզընատան, կէրէք իթթիֆագըմըզըն խալիսէթինտէն քէսպը գուվվէթ իտիւպ, վէ խուսուսիլէ հագթաալէնին հիմայէթինէ իթթինատ իտէրէք, աղ վագթ զարֆընտա, վէ արթըգ իլէրիւտէ քիմսէնին պիրա թէյտիպ պօզմայա ճէսարէթ իտէմէյէճէյի պիր պարչա վասլ օլաճաղըմըզը տախի մէմուլ իտէրիմ»։

Պու նութգատան սօղրա, Մէնթօ մէճլիսի ադասը օլուպ, հէնիւզ բէսմը եէմինի իճրա իթմէմիշ օլան ադալէր, հուզուրու իմբէրատորիտէ բէսմը մէզուրու իճրա իլէմիշլէր տիր։

Ռուսիա Իմբէրատորունուն, Ֆրանսըզ Իմբէրատորունա եաղտըղը ճէվապնամէնին թէրճիւմէսի։

Ռուսիա մէսէլէսինին ահվալը վագտատը, վէ շու մատատէտ հագգանէթին հանկը թէրքիֆտա պուլունտուզու վուգուաթ տէլալէթի իլէ տախի պիւթիւն ճիհանէ, օլ մէրթէպէ աշիքեար սիւրէթատէ, վէ սէրահէթլէ մալիւմ օլմուշ տուր քի, ռուսիանըն թէպրիէյի զիմմէթի հէր նէ էլիճաղ իլէ թէզէին օլունատա, ճէսամէթը թէօհմէթինի սէթր իտէմէյիպ, հաթտա գաբաթմաղա չալըշըրը իսթա վէ թագսիրատթըն քէահէթի իֆատաթըն գինէթ իւ լէթաֆէթի իլէ պիր կէօնա իմթիզաճ իտէմէյէրէք, պիլ վիճուհ վէ իլք միւթալատատա տախի գօլայճա ֆէրգ վէ ֆէհմ օլունուր։ Իմտի Ռուսիանըն հէր պիր թահրիրատը բօլշէթիգսինատ մէշհուտ օլան ֆէնն վէ հիլէ վէ ըհգագէթ, ատի իւլ զիքր ճէվապնամէտէ տախի, մատա զիատէթին մալամալ պուլունտուզունատան, օգույանլարա իպթիտատէն պիր իմթալը իհթիսամի մագամինտա պու գատարճըգ շէրհ վէրիլէրէք, սիլսիլէյի թէվարիխի զէմանիէյի ֆէքքիմ իմմէմէք իւզրէ պէր վէճհը ատի թէրճիւմէսինէ միւպաշէրէթ օլունուր։

Սիր։

«Օ ատը իմբէրատորանէլէրինէ վերէճէյիմ էն այա ճէվապ, նամէնիզին խիթամընա տէրճ պույուրմուշ օլտուզունուզ եինէ շու քէնտի քէլամըզը տը, եանի, պիրպիրիմիզ օլան դ-նասէպարիմըզ սալիհանէ պօրիը-գ իլէ պէր նէյէր ի-զէրինէ պինա օլունմայը չի պագայի նիզամ, դ-սալէհէյիս խահիշ, էջ ահանամէրէք բայէրի էջ պիլ մ-գապէրէք էրէ։ Պարիհէ միղտէն նէչատ իթմիշ օլան պու թէսապիրի, զատը իմբէրատորանէլէրի տախի գապուլ իտէրէք, պու ուզու բուա սապիթգատէ մ օլտուզունուզու տախի լմատիգ պույուրմուշունուզ։ Այլէ զանն իտէրիմ, վէ գալպիմիզ տախի պէցլէ շահատէթ իտէր քի, պիզ տախի պու թարիգատէն սալա խուրուճ իթմէմիշիզ։ Չիւնքի սէպէպիէթի (իլք պաշլանկըճը) թէրքիֆըմըզատան օլմայարագ, պէյնիմիզտէ մուխալիֆէթ հասը իտէն շու մասլահաթտա, Ֆրանսա իլէ մուամէլատը խայրխահանէնին թէյէիտինէ տայիմա ճահա իւ իգատամ իլէմիշիմ։ Հաթտա զատը իմբէրատորանէլէրինին մէզհէպինէ միւթասլիգ մասլահաթլարըն պուլունտուզու եօլտա, պիրպիրիմիզէ թէսատիֆ իթմէմէյէ աշըրը տըգգաթլա ճահատ իւ իգատամ իլէմիշիմ, նամուսումուզա սէքթէթ կէլմէյէրէք միւմքին օլան ըհտամ վէ ասաս իւզէրինէ պաշգա պաշգա հէր նէվի ֆէտաքեարլըգատան իհթիրազ իթմէտիմ, վէ մէմալիքի Օսմանիէտէ պուլունան մէզհէպատաշլարըմ իչիւն, միւտաէթը մէտիտէտէն պէրու բուսիալու գանը պահասը իլէ թահսիլ օլունան հուգուգ վէ իմթիազաթըն վէգայէսինի մաթլուպ իլէտիկիմատախի ահանամէլէրտէն նէշաթ իտէն իսուսուսալարատան պաշգա պիր շէյէ թալիպ օլմատըմ։ Լէկէր Պապը Ալտէ քէնտի հալինէ պրաղբըմըշ օլասրը, էլեէվմ պիւթիւն Լեբոբայը հալը թէրէտատիտէ կէթիրէն շու միւնազատա չօգատան պէրիւ թէսվիէ վէ խիթամ պուրմուշ օլուրատու։ Ընճագ մազարրաթը պիր թէյտիր, արայա կիրիպ, ասրլարզ շիւպհէլէր բէյտատ իտէրէք, Օսմանլընըն թաասսիւպիւնիւ (1) իպատ, վէ նէյէթ վէ մաթլուպաթմըզատան հասրը օլաճագ մագսէտիմիզի, Տէվլէթէ եաղնը աղնաթարագ մէսէլէյի օլ մէրթէպէ պիր հիյէթը ճէսիմէյէ վասլ իթմիշ տիր քի մուհարէպէ ֆիգ տէվլէթ տանանամալարը նին Մարմարա պօղազընա եագը կէլէմէսի, վէ Ինկիլթէրրա տէվլէթի Ռուսիայա գարշը հէնիւզ պիր մուամէլէսը չէտիտէյէ գալգըշմաղա իհթիրազ իթմէյի հալտէ, զատը իմբէրատորանէլէրի իլք օլարագ ատանա.

(1) Թաասսիւպիւն քիմտէ զիատէ օլատուզու Թարիֆ իւ Թէքրարէ հաճէթ զամանը, Ռուսիանըն մուամէլէսինատէն քէնտի Թէպաատարընա, վէ նէյէր իթիտի Թահրիրատատան ազ չօգ ճիւմլէյէ մարիֆ օլաճագ մէրթէպէյէ տախի վասլ օլմուշ տուր։

մանրզը Կալամինոյա (Էուռնան սուլարընա) կէ տնտէրմիշ օլսուզուռնուզ կիպի վուգուսաթըն վիքրի պիւսպիւթիւն պիր թէրաֆա պրաղըմշաբը։ Պու միսիլու թահդիր սահիհէն պիզէր հադգընտա օլան տոէմբ է մինիթի պէյան իսէր օլսուգտան մատտա, Ֆրանսա վէ Ինկիլթէրանըն հէր հալտէ քէնտիւլէրինի խութխտապ ի տէճէյինի պէյան իսէրէք Օսմանլը յա պիր ճէսարէթ վէրմէք, վէ մուգաւէլէլէրիմիզի, պիր հիւսնիւ նէթիճէ պուլմաղտան էվվէլ մէքս իթմէք տէմէք օլաճաղը տախի թարիֆէ հաճէթ տէյիլ տիր։

«Բէզալք Ալիենատէն կէլէն սիւրէթը թանդիմիէնին թէմամիյլէ գապուլ օլունմասընը ֆրանսըզ վէ ինկիլիզ տէվլէթլէրինին պասը ալիէ թէքլիֆ իթմէմէլէրի, սիւրէթը մէզքիւրէյէ հիւքիւմէթիմիզ թէրաֆընատան վէրիլէն շէրհ վէ մանայէ համլ օլունմուշ տուր։ Լաքին պու շէրհ վէ թաֆսիլաթըմըզը, սիւրէթը մէզքիւրէնին թէմամիյլէ գապուլ օլունմաղընատան էվվէլճէ օմայըպ, սոզրա օլսուզունու տախի զաթը իմբէրաթորանէլէրի տէրիսաթը իսէպիր։ Վէ զանն իսէրիմ քի, էյէր տէվլէթլէր, սահիհ օլարադ միսալէ հէյի իէթիզամ իթմիշ օլայտըլար, պիզիմ պիլա թէպտիլ վէ թաղէիր գապուլ իթախիմիզ սիւրէթին, պապը ալի թէրաֆընատան թատիլ վէ թէսվիկ օլմասընա միսասատ իսէճէք էերատ, հէման թէմամիյլէ գապուլ օլմասընա իգտամ իթմէլէրի պիլէ իճապ իսէրտի։ Հաթտա, մէզքիւր շէրհ վէ թաֆսիլաթըմըզը պապը պահսալարը միշբիլաթէ վէ սիլէ վէրէպիլմիշ օլսա տախի, Օլմուշ պէլլանսինատ Լեսթրիա վէ Իրուսիանընն տախի իգտարը իւզրէ, խոշնուտ ի տէճէք մէրթէպէտէ պիր նէթիճէ կէօսթէրմիշ օլուզում տախի մալիում տիւր։ Լմնա չի ֆայտէ, արաբգտա ֆրանսըզ վէ ինկիլիզ ոսնանմալարընն պիր մըգտարը, ֆրանսըզ վէ ինկիլիզ թէպտաալարընն ճան վէ էմլաքլէրինի մուհաֆազա իթմէք պէհանէսի իլէ Սարմարա պօղազընատան իչէրի կիրմիշ, վէ կէօյա 1841 ահոնամէսինի պօղմայարագ, պիւթիւն ոսնանմալարընը իչէրի կիրմէսի իչին տախի Օսմանլը թէրաֆընատան պիզէրէ իլանը հարպ օլունմասընա լուզում կէօսթէրիմիշ իսի։

«Օանընմըզ պու ոուբ քի, էկէր Ինկիլիզ վէ Ֆրանսըզ տէվլէթլէրի տախի պիզէր կիպի, միսալէ հէյէ արզու իթմիշ օլայըրըլար, հէր չի պատէպատ պու իլանը հարպը մէն իթմէլի եախոտ հիշ օմազտա, իլանը հարպ օլսուգտան սոզրա, թունա իզէրինտէ կէօսթէրմէյիմ հուտուտատան տըշարը չըգմամասը իչիւն էլտէն կէլէնի տիրեր վէ թէշէպպիւս իթախիմիզ թարիգի թէհաֆֆուզիատէն (քէնտինի մուհաֆազա իթմէքտէն) պիզէրի զօր իլէ խուրուճա մէճպուր իթմէմէլիսինէր։ Անճագ, Անատօրու սէվահիլինտէ օլան մէմլէքէթլէրիմիզէ Օսմանլընն հիւքիւմ իթմէսինէ, հուտուտտա օլան մէվգիլէրիմիզին պիրինին (Շէքիլէթիլն) զապթ օլմասընա (վէ պու տա խուսուսմէթէ պաշլանմագ իչիւն գարարկիր օլան միւտէթէտէն է վէլէճէ տախի) քէզալք Ախրախանըն մուհասէրէսինէ վէ Իրմէնիսթան էյալաթընըն խարապկէթինէ միսասատ օլունտուզու հալտէ, վէ քէնտի սէվահիլիմիզէ Օսմանլը ասնանմասընին սէրպէսթճէ ասքէր, սիլահ, վէ ճէնկ միհիմմաթը կէօթիւրմէսինէ բուխատ վէրիլտիկ թագտիրտէ պիզիմ տապը իւ թէհամմիւլ իլէ պու միսիլսիւ թէտարրըզաթըն սոնունա պէքլէմէմիզի, իսրարը օրան պիր քիմսէ նասըլ մէմուլ իսէ պիլմէրտի արթըգ։ Վէ մէնի իչիւն էլիմիզտէն նէ կէլմէսէ իմտա օրունա ճաղը ագրատան կէչմէզմիյտի։ Իմտի Սինոպ վուգուսաթը իւսթէ կէլմէյ, էքի տէ վէրթին պիզէ կէօսթէրտիկ դը յատա մէճպուրի պիր գարշըլըգ օլմուշ օլտու։ Վէ օր վէճիլէ պու վուգուսաթ սիպէրէ տէ Ֆոնտան խարըճ կէօրիւնմէմէկտէյտի։ Նէչին քի ապտէմճէ սիւրէթը թէտաֆիսէ պուլունաճաղըմը պէյան իթմիշ իսէմ տէ, պու խուսուս մուհարէպէնին բարըմասընատան էվվէլ օլուպ, նամուս վէ մէնֆաաթըմըզը միսասատ իսէճէյի մէրթէպէյէ գատտար, վէ պիր նէվլի հուտուտա թահթընատա պուլունմասը շարթըյլա օլտուզու տախի մալիում իտի։ Պու հուտուտտուն թէճավուզ օլունմամասը իչիւն լազըմ կէլէն մուամէլէ իճրա օլունտումնյուտտու ճաղ։ Օսթը իմբէրաթորանէլէրի, եաբընը սէյիրճի եախոտ թէվասիւթ իսիճի մագամընա տա գանատթ իսէմիյուպ տէ տիւշմէնիմիզէ սիլահլա տախի մուտավին օյմագըզը թատվիպ իթմիշ օլտուզունու հալտէ, տահա եօլու, վէ սիպէրէ տահա զիատէ եապըշը օլան, իլանը հարպ իսէրէք պունու իպթիտատէն պիզէրէ տօզրուտան տօզրույա սեօյլէմէք միւբաճճահ տէյիրմիսիտի։ Օ վարգթ հէր քէս էտէճէյինիտէ էվվէլճէ պիլիր վէ օնա կէօրէ տավրանը ըտը։ Լմնա իպթիտատէն պիր քէյֆիէթին մէնինէ տա իթմէյիպ, վուգու պուլուգտան սոզրա պիզի միթթէհիմ իթմէք հադգանիէթ մուվաֆֆէ մը տրը տէրսինիզ։ Սինոպ թօփրաբընն սէտտարը պիթիւն Ինկիլթէրատա վէ Ֆրանսատա, միլլէթինին շան ու նամուսունա իֆրաթ զայրէթէշ օլան զէվաթըն գալգըրէրինէ փէք գիատէ քէտերլի ավալ իլէ տաս իթմիշ իսէ, քէնտի քէլամընը իւզրե, գարա տէնիզ պօղազընատա մէվճուտ օլան իւչ պին թօփ վէ պունլարըն գարա տէնիզէ կիրմէք շամաթաթը նամուսունու մուհաֆազա իթմէյէ գալդըշարագ միլլէթին գալգինէ հիչ աքս իթմէզ մի գլաս պույուրուրուզ։

«Հաթտա, մէմալիքի Օսմանիէտէ պուլունան Օսմանը ասքէրինէ հէր նէվի միհիմմաթ կէօնտէրիլմէսինէ մուտավէնէթ իթախինիզ հալտէ գարա պէնիզէ պիրլմ կէմիլէրիմիզին կէմիսի եանի քէնտի մէմլէքէթիմիզէ միհիմմաթ կէօնտէրմէք հուգուգումուզուն աշքեար մէն օլունմասը տախի, իպթիտա օլարադ քէնտի իֆատէնիզտէն ադնաշըլայօր։ (Չիւնքի պու պապտէ օլան իֆատաթը շէֆհէյէտէ պունա տայիր գաթա՝ պիր շէյ սեօյլէնմէմիշ իսի։)

«Իմտի զաթը իմբէրաթորանէլէրին տէն պէյան օլունտուզու վէճհիլէ միսասէ հէնին հասրը օլմասընա սուհուլէթ կէօսթէրմէք եօլու պումուս տուր ճաղ, վէ պիզիէրէ թէքլիֆ օլունան իքի շըգտան, եանի միթարէքէ իզրինէ ճիւզեն պիր միթալա վէ մուպահասա պիլէ իթմէմիզ։ Վէ ուլահ պուզանտան տէր ագաղ ասքէրիմիզի կէրի չէքմէմիզ։ Վէ պապը Ալի իլէ մուգավէլէյէ կիրիշէրէք, խիւլասէսինին տէ օրթ տէվլէթ միւքեալէմէսինէ իհալէ օլունմասընա բաղը օմամըզ միւմքին օրա պիլմը չէյ մի տիր ճաղ, զաթը իմբէրաթորանէլէրինին թէֆէքքիւրինէ իհալէ օլունուր։ Սիզլէր տախի էֆէնտիմ, սիզլէր տախի պիզիմ հէրիմիզտէ պուլունաղըրընըզ, պու հիսէթի գապուլ պույուրա պիլմէմիզտէ, վէ թան ղայրէթինիզ պունա բաղը օրմույուտտու ճաղապ, քէմալը ճէսարէթլէ, օրմազը, տէմէյէ մէճպուրում։

«Լօյդէ իսէ պիզէրէ տախի թլսպգը սիպէր. կիպի տիւշիւնմէյէ պիր հադգ վէրին պարի։ Չիւնքի զաթը իմբէրաթորանէլէրի, քէյֆիէթէ հէր նէ սիւրէթլէ գարար վէրիրսէ տէ ֆագաթ գօրգուրթմա իլէ տէ կէրի տէօնմէմէմիզ մէմուլ օլունմասընա։ Հագգ թաալա իլէ, հուգուգումուզա խութինատ իսէմիշիմ, վէ էյիտէն միւթէքէֆիլիմ քի Ռուսիա տախի 1812 տէ հէր նէ հիսէթտէ պուլունմուշ իսէ, 1854 տէ տախի էինէ օ հիսէթտէ պուլունաճագ տրը։

«Պու ճիւմլէ զաթը իմբէրաթորանէլէրի, էօյլէ նամուսումզատան պիւսպիւթիւն պի գայտ վէ պի հաճէթ օրմայարագ, սաֆտէրունլուգլէ իլք թէտպիրիմիզէ մուվաֆֆագաթ կէօսթէրտիկի հալտէ, վէ շու սօն տագիգատէ քէնտինէ արզ իսէմ տիմ վէճհիլէ պիլ մուգապէլէ պիզիէրէ ճանատան պիր էլ ուզաթըրտա։ Կէչմիշտէ թահգիրիմիզէ միւճիպ օլան հէր նէ վար իսէ ճան իւ կէօնիւլտէն ունութմամըզ տախի միւմքին տիր։ Օ վագթի էֆէնտիմ. ասմա եալնըզ օ ալգի միւզաքէրէյէ կիրիշիր, վէ պիզիմ տէ պէյնիմիզտէ միսալէ հէ տախի հասրը օլա պիլմէսի մէմուլ տուր։

«Տօնանմասը, Օսմանլընն ճէնկ մահալինէ էէնիտէն գուվվէթը ասքէրիսէ թաշըմայը մէքս իթմէյէ բաղը օլսունզար, պիզիմ թէրաֆտան տախի հիճիմ օլաճաղընատան գօրգմամալարընը մէճճանէն թէմին իսէրիմ։ Պիր մուբահասա կէօնտէրսինզէր։ Հիւսնիւ մինասիպի վէճհիլէ գապուլ իսէրիմ։ Պէյան իթախիմ շարթլար, Ալիենատէ մալիում օլմուշտուր։ Վէ եալնըզ պու տատա իւզրինէ միւզաքէրէյէ կիրիշմէմիզ միւմքին օլապիլիր շէյ տիր։ Իմտի էֆէնտիմ քի խալիսէթինատէն էմին օլմանընը նիսպ իսէրէք գալըրըմ։

«Օսմանը իմբէրաթորանէլէրինին սալիհ տօսթու

ՆԻԳՈՂԱՍ։»

Ռէթրօպուրդ. 29 յունվար բուսի։ (8 փեւրվար ալաֆրանկա)։ 1854։

Պու էնատէ Ռուսիանին լիսանը հարէքէթինէ վէ հարէքէթի լիսանընա մըլթապըգ օլարադ, իքի ճիհէթլէ տախի ահալիսինին զիհնինի թահրիք իթմէքտէ պուլունտուզու, զիյատէ մուհարբէր օլան պէյաննամէսինտէն տախի պէյան օլունուր։

ՊԻՑԱՆՆԱՄԷ։

Պէշ պէրինճի Նիգօղա, Ալլահըն լուֆո-իլէ, Ռուսիա իմբէրաթորու-վէ Ալլօգրուրը, Լէհ գրալը, Նն. Նն. Նն։

Ճիւմլէյէ մալում իսէրիզ, քի

«Տէվլէթը Օսմանիյէ իլէ մապէյնիմիզտէ զուհուրա կէլէն միւնազասէնէն սէպէպինի պունտան ագտէմսէվկիւլիւ վէ սատրգ թէպտալարըմըզա պէյան իթմիշիմիզ։ Օլէսնատէն պէրիւ, հէր նէ գատար խուսուսմէթ պաշլանմըշ իսէ տէ, եինէ գան տէօքիւլմէսինի մէն իթմէք իչիւն քէմալը սաֆտէրունլուգ իլէ սայ վէ իգտամ իտիւպ, վէ էլան տախի իթմէքտէյիզ։ Ահանամէլէրտէն նէչաթ իտէն վէ հագգանիէթէ մուվաֆրգ օլան մաթլուպաթըմըզ, Տէվլէթը Օսմանիյէնին խութիգլալինէթինէ թէճավուզուգ կիպի, վէ մէրամը խաֆիմիզ պու վէսիլէ իլէ կէօյա (մէմալիքի օսմանիյէյէ) հիւքմ իթմէք օլսուզու կիպի իւզէրիմիզէ ազվ օլունան հիլէլի իֆթիրաշաան նաշի Տէվլէթը Օսմանիյէնին զահիպ օլսուզու խաթատան, մուբուրու զէման վէ թէֆքիր իլէ խուրուճ իսէճէյի մէմուլինտէ պուլունմուշ իսէք տէ, պու ա նէտէք մէմուլիմիզ հասրը օլմայարագ ճիւմլէսի պօշա կիթմիշտիր։

«Ինկիլիզ վէ Ֆրանսըզ Տէվլէթլէրի, Օսմանլը յը խութխտապ իլէ սիւլէը վէ ասնանմալարընին տոսիմանիյէ վիրուտի տախի, պաշլըճա Տէվլէթը մէզքիւրէնին ըսրարընա վէսիլէ օլսուս։

«Նիհայէթ մէզքիւր էքի զարպ հիւքիւմէթլէրի, էվվէլճէ իլանը հարպ իթմէյէրէք, Օսմանլը հիմայէթ իսէճէք օլսուգլարընը, վէ քէնտի սէվահիլիմիզին մուհաֆազասընա թաբիին օլունան պէյլէք կէմիլէրիմիզին սէրպէսթճէ տէնիզտէ կէզմէլէրինի մէն իսէճէքլէրինի իլան իսէրէք ասնանմալարընը Վարա տէնիզէ իրսալ իլէսիլէր։

«Մէտէնիկէթլէ մէլուֆ օլան հիւքիւմէթլէրին մուատէլսթընատա պուատէսէք միսալ իշլէտիլմէ միշ օլան պուհարէքէթի կէօրսիւքտէ, Ֆրանսատան վէ Ինկիլթէրատան էլչիլէրիմիզի կէրի ալըպ, պու տէվլէթլէր իլէ քօալիթիգատա գաթը մուատէլ իսէլսիք։

«Վէ պու վէճհիլէ Օրթհօտօքս մէզհէպի իչին ճէնկ իսէն Ռուսիա Տէվլէթինէ գարշը, Ինկիլիզ վէ Ֆրանսըզ տէվլէթլէրի խրիսթիանընգ տիւշմէնլէրինին թէրաֆքընատա պուլունմուշ տրը։

«Վէ լաքին Ռուսիա Տէվլէթի, պու ազիզ թարիգէթինտէն բուճուռ իտէմէզ, վէ հուտուտալարըմըզը տիւշմէն պատմըշ իսէ տէ, պիզ տախի էպտիւ էճտատրմըզատան էմտալինի միւշահէտէ իթախիմիզ սէպաթէ, մուգավէմէթ հաղրըզ։ Լյան տախի 1812 սէնէսինին վուգուսաթը մէշհուտէսի իլէ շէճաէթի մէշհուր օլան էինէ օ Ռուսիա միլլէթի տէյիլ միսիզ պիզ։ Պունու մուատէլէ իլէ տախի իսպաթ իթմէյէ Նապպիմ միւլեին օրուն։ պուիմիա իլէ, վէ Իսէ վէ մէզհէպինտէ օ լարագ զուլմ ալթընատա գալան գարուտաշլարըմըզ իչին ճէնկ իթախիմիզ հալտէ, էէկոիլ վէ էէկզէպան պիւթիւն Ռուսիա շունու չաղրրաճագ տրը։

«Գուրթարըճմըզ Ալլահ, քիմ տէն գօրգաճաղըզ պիզ։ Գրամէթ սին Իսա, վէ տիւշմէնլէրիմիզ բէրիշան օլսուն»։

Լյաղրլտը, Ռէթրոպուրդատա. 9—21 փեւրվար, վէ Թարիխի Իսէվիհէնին 1854, վէ իմբէրաթորլուզումուզուն 29 ունճու սէնէսի։

(Ալը, իմբէրաթորուն խաթթը ասմթի իլէ իմզա գրընմըշ տրը)։

ՆԻԳՈՂԱՍ

Պասրլտը, Ռէթրոպուրդատա Մէնամէտ մէճլիսինտէ 9—21 փեւրվար 1854։

Հագգանիէթէն տրշարը վէ պութըլ պիր իսատայա գալգըշարագ, տիւնեանընն պունճա խասարաթընա, վէ պունճա պի կիւնահ նուֆուսուն թէլէֆինէ սէպէպ օլսուգտան սոզրա, ճէնապը հագգա խութինատ իթմէք, վէ քէնտինէ միւյեին օլաճաղընը մէմուլ իթմէք, վէգահէթին տէրճէյի նիհայէսի տիր, քի տավաճրսը եինէ թանղրը թաալա հաղրէթլէրի օլաճաղը, հէզար էմալի իլէ մէշհուտ տուր։